(כג) בִּמְקוֹם (ז) טַל (כד) מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. (וְכֵן אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם וְטַל, נַמִּי מַחֲזִירִין אוֹתוֹ) (בית יוסף (ד"ה ולמאי דאמר) בשם הרמב"ם (פ"י ה"ח) והרא"ש (ברכות פ"ד סי' יד) והטור). ה חבִּימוֹת (ח) (כה) הַגְּשָׁמִים אִם לֹא אָמַר מוֹרִיד (כו) הַגֶּשֶׁם * מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, טוְהָנֵי מִלֵּי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר טַל, אֲבָל אִם (כז) הִזְכִּיר (ט) [ט] טַל * אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ: ו יבַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ כְּשֶׁלֹּא אָמַר בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, הַיְנוּ כְּשֶׁסִּיֵּם כָּל הַבְּרָכָה (כח) וְהִתְחִיל בְּרָכָה שֶׁאַחֲרֶיהָ, וְאָז חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה, אֲבָל אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה, יֹאמַר (כט) * בַּמָּקוֹם (י) [י] שֶׁנִּזְכַּר, (ל) כוַאֲפִלּוּ אִם סִיֵּם הַבְּרָכָה וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל אַתָּה (יא) [יא] קָדוֹשׁ אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, (לא) אֶלָּא אוֹמֵר מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם (לב) * בְּלֹא חֲתִימָה. הַגָּה: שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת (לג) הָרִאשׁוֹנוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת,

(*) כ"כ בב"י 'הגהות מיימוני בשם סמ"ק', ובהג"מ שלפנינו ליתא.

בְּאֵר הַגּוֹלָה: ח שָׁם (ג:). ט טוּר בְּשֵׁם יְרוּשַׁלְמִי (תענית פ"א ה"א) וְהָרִי"ף (תענית א:). י טוּר בְּשֵׁם הָרֹא"שׁ (תענית פ"א סי' א). כ טוּר בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (ראבי"ה סי' תתמו), הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי בְּפֶרֶק י' מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (אות ו) וְהַסְּמַ"ק(*).

בְּאֵר הֵיטֵב

(ז) טַל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְפִי מִנְהַג סְפָרַד שֶׁאוֹמֵר בִּימוֹת הַחַמָּה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטַּל, אָמַר זֶה גֶּשֶׁם בִּמְקוֹם טַל: ה (ח) הַגְּשָׁמִים. דְּאָז גְּשָׁמִים סִימָן בְּרָכָה: (ט) טַל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאָמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטַּל, אֵין מַחֲזִירִין. וְעַיֵּן סִימָן קי"ז סָעִיף ד' דִּלְעִנְיַן שְׁאֵלָה דְּהַיְנוּ וְתֵן טַל וּמָטָר, לֹא מְהַנֵּי טַל אִם לֹא אָמַר מָטָר, עַיֵּן שָׁם: ו (י) שֶׁנִּזְכַּר. דַּוְקָא בִּדְבָרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ, אֲבָל בִּדְבָרִים שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לֹא יֹאמַר. בַּ"ח (ס"ט), מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח): (יא) קָדוֹשׁ. עַיֵּן גַּן הַמֶּלֶךְ סִימָן (קי"ב) [קנ"ב]:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וְאָז יוּכַל לְסַיֵּם תְּפִלָּתוֹ טֶרֶם שֶׁיַּתְחִיל הַשָּׁלִיחַ צִבּוּר לוֹמַר קְדֻשָּׁה, וְאַף לְמִי שֶׁסּוֹבֵר לְקַמָּן סִימָן קכ"ד (ס"י) דְּיָכוֹל לִסְמֹךְ לְכַוֵּן עִם הַשָּׁלִיחַ צִבּוּר, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹמַר דִּבְטָעָה בְּשָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת דִּכְחַד חֲשִׁיבֵי, הָוֵי כְּלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, וְאִם כֵּן אֵין הַשָּׁלִיחַ צִבּוּר מוֹצִיאוֹ, וְצִדֵּד בַּדָּבָר לְכָאן וּלְכָאן וְרִפְיָא בְּיָדוֹ, עַיֵּן שָׁם. וּלְפִי זֶה נִרְאֶה דִּבְדִיעֲבַד אִם עָשָׂה מַעֲשֶׂה וְכִוֵּן לַחֲזָרַת הַשָּׁלִיחַ צִבּוּר, אֵין לוֹ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, וּמִכָּל מָקוֹם אֶפְשָׁר שֶׁרָאוּי שֶׁיַּחֲזֹר וְיִתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נְדָבָה שֶׁיְּחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר גַּם כֵּן, כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁעָלְתָה לוֹ מַה שֶּׁכִּוֵּן לְהַשָּׁלִיחַ צִבּוּר, וְגַם דְּזֶה שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם עַתָּה אֵין זֶה חִדּוּשׁ דָּבָר: ה [ט] טַל. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּשַׁלְמֵי צִבּוּר (מִשְׁפְּטֵי בִּרְכוֹת הָעֲמִידָה בְּרָכָה ב אוֹת ז) מִי שֶׁהִתְפַּלֵּל וְשָׁכַח לוֹמַר דָּבָר שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ וְהוּא הָיָה סָבוּר שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר, וְהִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל וְשׁוּב נִזְכַּר שֶׁמִּן הַדִּין אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, תֵּכֶף שֶׁנִּזְכַּר יַפְסִיק, אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע הַבְּרָכָה, כֵּן כָּתַב בְּמִכְתָּם לְדָוִד (או"ח סי' ג) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי סִימָן תרפ"ב (סק"ב) לְעִנְיַן אֲמִירַת עַל הַנִּסִּים, עַיֵּן שָׁם: ו [י] שֶׁנִּזְכַּר. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב שֶׁנִּמְשַׁךְ אַחַר טָעוּת סוֹפֵר שֶׁבִּקְצָת דְּפוּסֵי מָגֵן אַבְרָהָם בְּטָעוּת סוֹפֵר, וְצָרִיךְ לְצַיֵּן עַל מַה שֶּׁכָּתַב 'וַאֲפִלּוּ אִם סִיֵּם' כו', וְכֵן הוּא בִּדְפוּס אַמְסְטֶרְדָּם, וְלָזֶה הֶרְאָה מָקוֹם לְסִימָן רצ"ד (ס"ד), עַיֵּן שָׁם: [יא] קָדוֹשׁ.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מִתְפַּלְּלִין וּמִתְעַנִּים עַל הַגְּשָׁמִים. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ואפילו): (כג) בִּמְקוֹם טַל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְפִי מִנְהַג סְפָרַד (טז) שֶׁאוֹמֵר בִּימוֹת הַחַמָּה וּמוֹרִיד הַטַּל אָמַר זֶה גֶּשֶׁם בִּמְקוֹם טַל: (כד) מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְאַף דִּלְעִנְיַן שְׁאֵלָה פָּסַק לְקַמָּן בְּסִימָן קי"ז סָעִיף ב' דְּאִם שָׁאַל בְּאֹפֶן זֶה מָטָר בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים בִּימוֹת הַחַמָּה אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, (יז) שָׁאנֵי הַזְכָּרָה דְּשֶׁבַח הוּא וְאֵין דֶּרֶךְ לְהַזְכִּיר שֶׁבַח בְּדָבָר שֶׁהוּא קְלָלָה בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת: ה (כה) הַגְּשָׁמִים. אֲפִלּוּ בִּתְפִלָּה רִאשׁוֹנָה, וְהוּא בְּמוּסָף שֶׁל יוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל חַג לְדִידָן דְּנוֹהֲגִין לְהַכְרִיז מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם קֹדֶם מוּסָף: (כו) הַגֶּשֶׁם. אֲפִלּוּ (יח) אִם אָמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ: (כז) הִזְכִּיר טַל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ אִם אָמַר רַק מוֹרִיד הַטַּל לְבַד, וְטַעֲמוֹ, דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא נֶעֱצָר, מִכָּל מָקוֹם שֶׁבַח הוּא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּהַזְכָּרָתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאֵלָה דְּצָרִיךְ לִשְׁאֹל עַל דָּבָר הַנֶּעֱצָר, לֹא מְהַנֵּי אִם לֹא שָׁאַל מָטָר אַף שֶׁשָּׁאַל טַל, וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן קי"ז סָעִיף ד': ו (כח) וְהִתְחִיל. אֲפִלּוּ (יט) תֵּבַת אַתָּה לְבַד. וְהוּא הַדִּין (כ) אִם הִתְחִיל לוֹמַר נְקַדֵּשׁ: (כט) בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. כִּי לֹא קָבְעוּ חֲכָמִים מָקוֹם בְּתוֹךְ הַבְּרָכָה, אֶלָּא אָמְרוּ סְתָם מַזְכִּירִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, רַק שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר לִפְנֵי מְכַלְכֵּל, שֶׁהוּא פַּרְנָסָה וּגְשָׁמִים גַּם כֵּן פַּרְנָסָה, הִלְכָּךְ בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּזְכֹּר סַגִּי. וּפָשׁוּט דְּאִם נִזְכַּר לְאַחַר שֶׁאָמַר וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים דְּצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלוֹמַר וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים, דִּבְעִינַן מֵעֵין חֲתִימָה סָמוּךְ לַחֲתִימָה: (ל) וַאֲפִלּוּ אִם סִיֵּם. וְכֵן אִם נִזְכַּר לְאַחַר שֶׁאָמַר ה', (כא) יְסַיֵּם מְחַיֵּה הַמֵּתִים וְיֹאמַר תֵּכֶף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם: (לא) אֶלָּא אוֹמֵר. וְנָכוֹן לְכַתְּחִלָּה (כב) שֶׁיֹּאמַר מִיָּד, לְבַל יַמְתִּין לְאַחַר כְּדֵי דִּבּוּר: (לב) בְּלֹא חֲתִימָה. וְשׁוּב אוֹמֵר אַתָּה קָדוֹשׁ. וְהוּא הַדִּין אִם שָׁכַח יַעֲלֶה וְיָבוֹא בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שַׁחֲרִית וּמִנְחָה וְנִזְכַּר לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם בִּרְכַּת הַמַּחֲזִיר, שֶׁאוֹמֵר שָׁם בִּמְקוֹמוֹ וּמַתְחִיל מוֹדִים, וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן תכ"ב סָעִיף א' שֶׁכָּל שֶׁלֹּא הִתְחִיל בַּבְּרָכָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ לֹא נִקְרָא סִיּוּם בְּרָכָה זוֹ לְגַמְרֵי לְעִנְיַן כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ, (כג) אַף עַל פִּי שֶׁנִּקְרָא סִיּוּם לְעִנְיַן דְּבָרִים שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, כְּגוֹן הַבְדָּלָה בְּחוֹנֵן הַדַּעַת וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא בְּעַרְבִית רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְעַל הַנִּסִּים בַּחֲנֻכָּה וּפוּרִים וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא, שֶׁאֵין לְאָמְרָם כְּשֶׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְחִיל בַּבְּרָכָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ, וְסִיּוּם בְּרָכָה (כד) נִקְרָא תֵּכֶף כְּשֶׁאָמַר ה' שֶׁל הַבְּרָכָה. בוְיֵשׁ פּוֹסְקִים שֶׁחוֹלְקִין וְאוֹמְרִים דְּאַף בִּדְבָרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ, תֵּכֶף מִשֶּׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה כְּמוֹ שֶׁהִתְחִיל בְּרָכָה אַחֶרֶת דָּמְיָא. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה לִי לְמַעֲשֶׂה, אִם נִזְכַּר אַחַר שֶׁאָמַר ה', לֹא יִגְמֹר מְחַיֵּה הַמֵּתִים, אֶלָּא יְסַיֵּם 'לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ' וְיִהְיֶה כְּקוֹרֵא פָּסוּק לְבַד, וְדִינוֹ כְּאִלּוּ עוֹמֵד עֲדַיִן בְּאֶמְצַע בְּרָכָה וְחוֹזֵר לְמַשִּׁיב הָרוּחַ, וְכֵן כְּהַאי גַּוְנָא בְּכָל דְּבָרִים שֶׁמַּחֲזִירִין אוֹתוֹ וּכְמוֹ שֶׁבֵּרַרְתִּי בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה בלא חתימה) עַיֵּן שָׁם: (לג) הָרִאשׁוֹנוֹת. נָקַט הָרִאשׁוֹנוֹת, מִשּׁוּם דְּאַיְרֵי בְּהוּ, (כה) וְהוּא

בֵּאוּר הֲלָכָה

עַיֵּן שָׁם בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש אבל) בְּשֵׁם מַהֲרִ"י אֲבוּהַב וְט"ז (שם סק"א) וְהַגְּרָ"א (שם ס"ב), וּבִתְשׁוּבַת הָרֹא"שׁ מְבֹאָר שָׁם בְּהֶדְיָא דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן הַזְכָּרָה, וּרְאָיָה שָׁם מִדַּף ד' עַמּוּד ב' בְּמַסְקָנַת הַגְּמָרָא דִּשְׁאֵלָה אֵינוֹ נִמְשָׁךְ יוֹתֵר מֵהַזְכָּרָה, וּכְמוֹ שֶׁצִּיֵּן הַגְּרָ"א שָׁם בְּסִימָן קי"ז סָעִיף א' דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְשׁוֹאֲלִין, עַיֵּן שָׁם. וּמֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁכָּתַב אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם וְכוּ' אֵינוֹ רְאָיָה, דְּדִילְמָא הוּא מַיְרֵי בְּאֵיזֶה עֲיָרוֹת, דְּבָזֶה גַּם לְהָרֹא"שׁ אֵין לְהַזְכִּיר גֶּשֶׁם, דְּגַם לְעִנְיַן שְׁאֵלָה אֵין לִשְׁאֹל מָטָר בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים בָּזֶה, וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא רְאָיָה שָׁם בִּתְשׁוּבָה מֵהַהִיא דִּבְנֵי נִנְוֵה, וְעַל אֹפֶן זֶה כָּתַב הָרַמְבַּ"ם (פ"ב ה"ז) גַּם כֵּן דִּמְקוֹמוֹת שֶׁהֵם צְרִיכִים גֶּשֶׁם בִּימוֹת הַחַמָּה שׁוֹאֵל בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא כָּל זֶה הַבֵּית יוֹסֵף בִּשְׁמוֹ שָׁם בְּסִימָן קי"ז (ד"ה ומ"ש מכל מקום), אֲבָל אֶרֶץ אַחַת כֻּלָּהּ, דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּהָרֹא"שׁ לְעִנְיַן דִּיעֲבַד דְּאִם שִׁנָּה אֶת נֹסַח הַתְּפִלָּה וְקָבַע הַשְּׁאֵלָה בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים דְּיָצָא, וְעַל כָּרְחָךְ דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּזֶה אֵינוֹ נִקְרָא שִׁנּוּי מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים, דְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה אִיקְּבַע זְמַנָּהּ לְפִי מִנְהָגָהּ, אִם כֵּן נִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן הַזְכָּרָה יָצָא בְּדִיעֲבַד. וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (כאן ד"ה ואם אמר) בְּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (כ. ד"ה מיהו), מַשְׁמַע גַּם כֵּן דִּמַיְרֵי בְּדָבָר שֶׁשָּׁם הַדִּין בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֲבָל לֹא בְּדָבָר שֶׁשָּׁם הַדִּין בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים, וַאֲפִלּוּ אִם תֹּאמַר דְּהַתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה לֹא סְבִירָא לְהוּ כְּהָרֹא"שׁ לְעִנְיַן שְׁאֵלָה וְתָמִיד הַדִּין לְדִידֵיהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, עַל כָּל פָּנִים אֵין שׁוּם רְאָיָה מֵהַמְחַבֵּר לְדִבְרֵי הַפְּרִי מְגָדִים וְהַחַיֵּי אָדָם, וְאַדְּרַבָּה בְּהֵפֶךְ נִרְאֶה מִדִּבְרֵי תְּשׁוּבַת הָרֹא"שׁ הַנַּ"ל וּכְפִי מַה דְּפָסְקִינַן כְּדִידֵיהּ הֲלָכָה לְעִנְיַן דִּיעֲבַד. וְאִם כֵּן לְפִי זֶה בִּמְדִינוֹתֵינוּ שֶׁצְּרִיכִין מָטָר בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת, לִכְאוֹרָה הָיָה רָאוּי לָנוּ לִפְסֹק בְּדִיעֲבַד דְּאֵין חוֹזֵר אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם, אֲבָל כֵּיוָן דִּבְלָאו הָכִי הַמָּגֵן אַבְרָהָם מִסְתַּפֵּק בְּסִימָן קי"ז סָעִיף קָטָן ד' דְּדִילְמָא הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לֹא מִסְתַּפֵּק לִפְסֹק כְּוָותֵיהּ דְּהָרֹא"שׁ רַק כְּשֶׁיֵּשׁ עֲצִירַת גְּשָׁמִים, נִרְאֶה לִכְאוֹרָה דְּאֵין לָזוּז מִפְּסַק הַפְּרִי מְגָדִים בָּזֶה, וְנִרְאֶה רְאָיָה לָזֶה גַּם כֵּן מִדִּבְרֵי הָרְמָ"א לְקַמָּן בְּסָעִיף ט' בְּהַגָּ"ה, דַּהֲרֵי בִּמְדִינוֹתֵינוּ הָיָה, וַאֲפִלּוּ הָכִי מַצְרִיךְ לַחֲזֹר בְּוַדַּאי הִזְכִּיר. **אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְהִתְפַּלֵּל וְהִזְכִּיר גֶּשֶׁם, צָרִיךְ עִיּוּן אִם חַיָּב לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, [וְכָל זֶה שֶׁשָּׁאַל גַּם מָטָר, דְּאִי לָאו הָכִי מִמָּה נַפְשָׁךְ אֵינוֹ יוֹצֵא בְּדִיעֲבַד], וְיוֹתֵר נִרְאֶה דְּיִתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נְדָבָה בְּכָל זֶה בִּמְדִינוֹתֵינוּ, וְעַיֵּן בְּסִימָן קי"ז בְּבֵאוּר הֲלָכָה דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְשָׁאַל מָטָר:**

ה * מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. עַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר דִּמְצַדֵּד לוֹמַר דִּבְלֵיל שַׁבָּת אִם שָׁכַח לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ דְּאֵין מַחֲזִירִין, דְּלֹא גָּרַע מֵאִם הָיָה מִתְפַּלֵּל רַק מֵעֵין שֶׁבַע דְּיָצָא בְּדִיעֲבַד אַף דְּשָׁם לֹא הֻזְכַּר גֶּשֶׁם, **וְסִיֵּם דְּצָרִיךְ עִיּוּן:**

*** אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַחַר שֶׁאָמַר כְּבָר הַשֵּׁם שֶׁל סִיּוּם הַבְּרָכָה, [א]אֲבָל אִם נִזְכַּר קֹדֶם סִיּוּם הַבְּרָכָה יַחֲזֹר וְיִזְכֹּר גֶּשֶׁם** [פְּרִי מְגָדִים (א"א סק"ח)]:

ו * בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. כָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים (א"א סק"ח) **דִּלְעִנְיַן שְׁאֵלַת מָטָר אִם שָׁכַח וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה יַחֲזֹר וְיֹאמַר וְתֵן טַל וּמָטָר וְגוֹמֵר שָׁם כַּסֵּדֶר, וּמִדִּבְרֵי שֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה** (סי' קיז ס"ד) **מַשְׁמַע דְּגַם טַל וּמָטָר יוּכַל לֵאמַר אַחַר וְשַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבָהּ אִם רוֹצֶה. אָכֵן לְעִנְיַן עַל הַנִּסִּים בַּחֲנֻכָּה וּפוּרִים אִם שָׁכַח וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁסִּיֵּם בִּרְכַּת הַטּוֹב שִׁמְךָ מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם** (פמ"ג שם ושולחן שלמה סי' תרפב ס"א) **דְּיַחֲזֹר וְיֹאמַר אַחַר כָּךְ וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' כַּסֵּדֶר. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאִם נִזְכַּר בְּמָקוֹם דְּלֹא סָלֵיק עִנְיָנָא כְּגוֹן תֵּכֶף לְאַחַר שֶׁאָמַר וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ, יְסַיֵּם מִקֹּדֶם לִישֵׁנֵי עָפָר וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא:**

*** בְּלֹא חֲתִימָה. דִּין זֶה לְמַעֲשֶׂה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי יֵשׁ לְעַיֵּן טוּבָא,** דְּהִנֵּה מְקוֹר דִּין זֶה נוֹבֵעַ מֵרַאֲבִיָּ"ה (סי' תתמו) שֶׁהֱבִיאוּהוּ הָרֹא"שׁ בְּפֶרֶק א' דְּתַעֲנִית (סי' א) וְהַמָּרְדְּכַי שָׁם (סי' תריג), וְעַיֵּן בְּבַ"ח (ס"ט) שֶׁרַשַׁ"ל (בביאורו לטור) פָּלִיג עַל סְבָרָא זוֹ וּפוֹסֵק כְּדַעַת הָרַבֵּנוּ יוֹנָה (ברכות כ. ד"ה ואם) דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּכֵיוָן שֶׁסִּיֵּם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(טז) כֵּן הַמִּנְהָג הַיּוֹם, וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) וּבִפְרִי מְגָדִים: (יז) חַיֵּי אָדָם (שם): (יח) אַחֲרוֹנִים: ו (יט) מִלְּקַמָּן סִימָן תכ"ב סָעִיף א': (כ) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ס"ק יא): (כא) אַחֲרוֹנִים לְדַעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ: (כב) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפלה וכו' סל"ד): (כג) הַסְכָּמַת אַחֲרוֹנִים: (כד) פְּרִי מְגָדִים (מש"ז סק"י) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (כה) בְּרָכוֹת ל"ד (ע"א):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו"ע הרב (שם) כתב: אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו (אפילו לא סיים הברכה). ב] ובשו"ע הרב (ס"ז) פסק כשו"ע.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

* וּבְכָל מָקוֹם שֶׁטָּעָה בָּהֶם (לד) חוֹזֵר (יג) לְרֹאשׁ, בֵּין שֶׁהוּא יָחִיד בֵּין שֶׁהוּא צִבּוּר (טור): ז לְ**כָל מָקוֹם שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים חוֹזֵר לַבְּרָכָה שֶׁטָּעָה בָּהּ, הֲנֵי מִלֵּי שֶׁטָּעָה בְּשׁוֹגֵג,** [*] * **אֲבָל בְּמֵזִיד וּמִתְכַּוֵּן חוֹזֵר לְרֹאשׁ: ח** (לה) מִ**בִּימוֹת הַחַמָּה אִם נִסְתַּפֵּק אִם הִזְכִּיר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם אִם לָא,** (לו) * עַד (לז) **שְׁלֹשִׁים יוֹם** (לח) **בְּחֻזְקַת שֶׁהִזְכִּיר** (יג) **הַגֶּשֶׁם וְצָרִיךְ לְהַחֲזִיר.** הָגָה: **וְהוּא הַדִּין לְדִידָךְ דְּאֵין מַזְכִּירִין טַל בִּימוֹת הַחַמָּה, אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם אָמַר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם חוֹזֵר, דְּוַדַּאי אָמַר כְּמוֹ שָׁרָגִיל, וַהֲרֵי לֹא הִזְכִּיר לֹא טַל וְלֹא גֶּשֶׁם, לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ חוֹזֵר** (דברי עצמו): **מ** * נ**אִם**

ל טור בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (ראב״ה סי׳ תתמו). מ יְרוּשַׁלְמִי פֶּרֶק קַמָּא דְּתַעֲנִית (ה״א). נ טור בְּשֵׁם הַרַ״מ מֵרוֹטֶנְבּוּרְג (תשב״ץ קטן סי׳ רכה).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

עַיִן בֶּגֶן הַמֵּלֵךְ שָׁאם לֹא הִזְכִּיר עַד שֶׁהִתְחִיל נְקֵדּוּשָׁךְ וְנַעֲרִיצֶךָ, חוֹזֵר לְרֹאשׁ, עַיִן שָׁם:

ז [בשו״ע] **אֲבָל בְּמֵזִיד.** עַיִן בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (משפטי ברכות העמידה ברכה ב אות ד) שֶׁבָּזֶה יֵשׁ לוֹ לְהִתְחִיל ״ה׳ שְׂפָתַי״ לְפִי מַה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ יוֹנָה (ג. ד״ה כיון) דְּפְסוּק זֶה אָמְרוּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו

דַּאֲפִלּוּ אִם אָמַר בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים כְּמוֹ בִּימוֹת הַחַמָּה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל לֹא מַחֲזִירִינַן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף ה׳, וְעַל זֶה כָּתַב רַמ״א וּלְדִידָן דְּאֵין מַזְכִּירִין טַל בִּימוֹת הַחַמָּה מַמִּילָא יֵשׁ

בַּאוּר הַלָּכָה

אוֹתָהּ בְּרָכָה כְּמוֹ שֶׁהִתְחִיל אַחֶרֶת דְּמֵי וְחוֹזֵר לְרֹאשׁ. וְהִנֵּה אַף שֶׁהִבִּ״ח (שם) וְהַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק״ח) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים סְבִירָא לְהוּ דְּלַהֲלָכָה נָקְטִינַן כְּדַעַת הַשַּׁלְחָן עָרוּךְ דְּסְבִירָא לַיהּ דְּמִכַּיוָן שֶׁהֵבִיא הָרַא״ש אֶת דַּעַת הָרַאֲבַ״ד לַהֲלָכָה הָכִי נָקְטִינַן, מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן, חָדָא, כִּי הָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ח) נִשְׁאַר בְּצָרְכּוֹ עִיּוּן, דִּדְבְרֵי הַמְקוֹרְבִי (שם) שֶׁכָּתַב בִּשְׁמוֹ דְּאוֹמַר בְּלִי חֲתִימָה סוֹתֵר אֶת עַצְמוֹ לְמָה שֶׁכָּתַב בִּשְׁמוֹ בְּפֶרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (ברכות ס״ כו צחן), דִּלְפִי מַה שֶׁכָּתַב שָׁם יִהְיֶה הַדִּין דְּצָרִיךְ לְהַתְחִיל מִמָּשִׁיב הָרוּחַ וְלִגְמֹר עַד סוֹף הַבְּרָכָה, וּמַה שֶּׁרָצָה הַפְּרִי מְגַדִּים (משז״ ס״ק יב) לְתָרֵץ קָצַת קוּשְׁיָתוֹ אֵין לוֹ מָקוֹם כְּלָל לְהַמְצִיא בַּאֲגַדְּה (תענית ס״ א) גּוּפָא, דְּכָתַב שָׁם בְּפֵרוּשׁ דְּרַאֲבַ״ד פָּסַק כְּתַלְמִידָא דִּידָן וּדְלָא כְּיָרוּשַׁלְמִי (תענית פ״א ה״א), וְגַם דְּהָלֹא הַמְקוֹרְכִי (בברכות שם) אֵירְיֵי בְּעֲרֵבִית רֹאשׁ חֹדֶשׁ], שֵׁנִית, כִּי בְּבַאוּר הַגְּרַ״א נִשְׁאַר גַּם כֵּן בְּקוּשְׁיָא עַל פְּסַק הַשַּׁלְחָן עָרוּךְ [וְעַיִן בְּסָפֵר צֶלַ״ח (ברכות כט: ד״ה טעה) שֶׁהִקְשָׁה גַּם כֵּן עַל הָרַאֲבַ״ד מִמַּה דְּאָמַר שָׁם בַּעֲבוֹדָה חוֹזֵר לְעֲבוֹדָה, וְיִשַּׁב דִּסְבִירָא לַיהּ גַּם כֵּן כְּדַעַת הָרַשַּׁ״ל, **וּלְבַד כָּל זֶה מָצָאתִי עוֹד כַּמָּה גְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים דִּסְבִירָא לְהוּ דְּלָא כְּרַאֲבַ״ד״ה,** וְהוּא הָרִיאַ״ז שֶׁהוּבָא בְּשֻׁלְחָנֵי גְּבוֹרִים פֶּרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (יט: אות ד) וְגַם בְּסֵפֶר בְּרָכָה מְשֻׁלֶּשֶׁת בְּתוֹסְפוֹת רַבִּי יְהוּדָה חָסִיד בְּשֵׁם רַבּוֹ (כט: ד״ה איכא), וְכֵן בְּהַגָּהַת סְמַ״ק (מצוה יא אות כו) כְּתַב בְּהֶדְיָא דְּאֲפִלּוּ אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל אֲפִלּוּ קָדוֹשׁ חוֹזֵר לְרֹאשׁ, וְגַם מַרְמַבְּ״ם (פ״ז ה״ח) מַשְׁמַע דְּלְעוֹלָם חוֹזֵר לְרֹאשׁ כְּמוֹ שֶׁהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש רבינו ובכתב א״א), וְכֵן בְּסֵפֶר קִצּוּר שֻׁלְחָן עָרוּךְ (סי׳ יט ס״ב) פָּסַק גַּם כֵּן דְּחוֹזֵר לְרֹאשׁ עַיִן שָׁם בְּהַגְּ״ה שֶׁבְּסוֹף סִפְרוֹ (ע״ר בהגהות לחם הפנים). **וְצָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא. וְהִנֵּה אַף דְּלְהַכְרִיעַ נֶגֶד הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ קָשֶׁה מְאֹד אַחֲרֵי** א**דְּהַרְבֵּה וְהַרְבֵּה מִגְּדוֹלֵי הָאַחֲרוֹנִים קָיְימִי בְּשִׁטַּת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְיֵשְׁבוּ בְּדִחַק אֶת כָּל הַקּוּשְׁיוֹת שֶׁעַל הַשִּׁטָּה הַזּוֹ, עַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה לִי דְּאַחַר שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ נוֹתֵן מָשִׁיב הָרוּחַ, לֹא יִגְמֹר אֶת הַבְּרָכָה אֶלָּא יִסְיַם לְמַדְנִי חֻקֶּיךָ׳ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּקוּרְבָּ פְּסוּק לָבַד, וְיַחְזֹר לְמַשִּׁיב הָרוּחַ וְיִגְמֹר כְּסֵדֶר. וְהוּא הַדִּין בְּיַעֲלֶה וְיָבֹא וְכֹהֲאֵי גַּוְנָא, אִם שָׁכַח וְנִזְכַּר אַחַר שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ יִסְיַם לְמַדְנִי חֻקֶּיךָ׳ וְיַחְזֹר אַחַר כָּךְ וְיֹאמַר יַעֲלֶה וְיָבֹא וְתַחֲזֵינָה כְּסֵדֶר. וּלְעִנְיַן טַל וּמָטָר גַּם כֵּן לְפִי זֶה נִרְאֶה דְּאִם שָׁכַח לְהַזְכִּירוֹ בְּאֶמְצַע וְיִסַּיֵם בִּרְכַּת הַשָּׁנִים** ב**אַף שֶׁלֹּא הִתְחִיל חֹקֶק מִכָּל מָקוֹם שׁוּב לֹא יֹאמַר כָּאן טַל וּמָטָר, דְּהָלֹא יָכוֹל לְאָמְרוֹ בְּשׁוּמַע תְּפִלָּה וְיֵצֵא לְכוֹלֵי עָלְמָא:**

* **וּבְכָל מָקוֹם שֶׁטָּעָה בָּהֶם. וּמַה שֶּׁפָּסַק בְּסָעִיף ד׳ דְּאִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם חוֹזֵר רַק לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה, כְּתָבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא סִיַּם עֲדַיִן הַבְּרָכָה אֵין זֶה טָעוּת גָּמוּר לְעִנְיַן שֶׁיִּצְטָרֵךְ עַל יְדֵי זֶה לַחֲזֹר לְרֹאשׁ,** וְרַק חֲזָרָה בְּעָלְמָא בְּעֵינַן שֶׁיַּחֲזֹר הַבְּרָכָה וְלֹא יֹאמַר. וְעַיִן לְעֵיל בְּסִימָן ק״ד סָעִיף קָטָן כ״א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמַה שֶׁכָּתְבְנוּ שָׁם בְּשֵׁם הַחַיֵּי אָדָם (כלל כה ס״ד) דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן שַׁח אוֹ שֶׁהִזְכִּיר מֵאֶרֶץ שְׁאֵר יְמִים בְּתְּפִלָּה, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא סִיַּם אוֹתָהּ בְּרָכָה אֵין צָרִיךְ רַק לַחֲזֹר לְהַתְחָלָתָהּ:

ז * **אֲבָל בְּמֵזִיד וְכוּ׳.** עַיִן לְעֵיל סִימָן ק״ד סָעִיף ו׳ לְעִנְיַן שִׂיחָה דְּלִכְאוֹרָה סוֹתֵר לְהַלָּ דְּהָכָא, וְעַיִן בָּאַחֲרוֹנִים שֶׁהֵרְחִיבוּ בְּזֶה, וּבְבַאוּר הַגְּרַ״א שָׁם מִשְׁמַע (ס״ט) וְעוֹד כְּמָה אַחֲרוֹנִים מַשְׁמַע דְּהָעֶקֶר תָּלוּי רַק בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחְמִיר, וְנִרְאֶה דִּלְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהָקֵל (כמ) כְּשְׁנֵיהֶם דְּסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. כָּתַב הַטַּ״ז (ס״ק יג), אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּאֵיזֶה יוֹם אוֹ יוֹמַיִם מֵאֲלּוּ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, מִכָּל מָקוֹם לֹא הוּרַע חִזְקָתוֹ עַל יְדֵי זֶה וְאֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים כְּנֶגֶד זֶה יוֹם אַחֵר, עַיִן שָׁם. וְכָתַב בְּסֵפֶר מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק יד) דְּכָל שֶׁכֵּן אִם שָׁאַל בְּשׁוֹמַע תְּפִלָּה וְכַדּוֹמֶה דְּיוֹלָה לוֹ, וְעַיִן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס״ק יד) וּבְסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכַי (ס״ק טז) וּבְדָרְכֵי הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפילה וכו׳ סמ״א) ג**שֶׁכָּלָם מְסַקְּפְקִים בְּדִינוֹ שֶׁל הַטַּ״ז:** (לח) **בְּחֻזְקַת שֶׁהִזְכִּיר וְכוּ׳.** וְאִם בְּרוּר לוֹ שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְזָכֹר מַעֵין הַמְאֹרָע [לְעִנְיַן הַזְכָּרָה וּשְׁאֵלָה וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא וּכְהַאי גַּוְנָא] בְּתוֹךְ בָּשְׁלֹשִׁים יוֹם, וּלְאַחַר זְמַן מָפְלָג נָפַל סָפֵק בְּלִבּוֹ אִם זָכַר בַּתְּפִלָּה אוֹ לֹא, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, וְאִם נִתְעוֹרֵר הַסָּפֵק

בְּאֵר הַיטֵב

(יג) **לְרֹאשׁ.** כְּגוֹן שֶׁטָּעָה בְּחַתִּימָתָן, אוֹ שֶׁלֹּא אָמַר הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם כִּפּוּר, אֲבָל טָעָה בְּאֶמְצַע אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. עַיִן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ט): ח (יג) **הַגֶּשֶׁם.** מְשׁוּם דְּרָגִיל מֵימֵי הַחֹרֶף, (וְאַף) שֶׁעַכְשָׁו אוֹמֵר גַּם כֵּן מֵשִׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל, אָפְשָׁר דְּטָעָה בֵּין טַל וּבֵין גֶּשֶׁם. אֲבָל בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר נִסְתַּפֵּק אִם הִזְכִּיר הַגֶּשֶׁם וְכוּ׳, דַּאֲפִלּוּ אִם אָמַר בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים כְּמוֹ בִּימוֹת הַחַמָּה מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַטָּל לֹא מַחֲזִירִינַן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף ה׳, וְעַל זֶה כָּתַב רַמ״א וּלְדִידָן דְּאֵין מַזְכִּירִין טַל בִּימוֹת הַחַמָּה מַמִּילָא יֵשׁ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַדִּין שֶׁלֹּשׁ הָאַחֲרוֹנוֹת. וְהַטַּעַם, דִּשְׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת עִנְיָנָם אֶחָד, לְסַדֵּר שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם קֹדֶם שֶׁאֵלַת צָרְכֵי כְּעֶבֶד שֶׁמְּסַדֵּר שֶׁבַח לִפְנֵי רַבּוֹ קֹדֶם שֶׁמְּבַקֵּשׁ פְּרָס מִמֶּנּוּ, וְשֶׁלֹּשׁ אַחֲרוֹנוֹת הֵן כְּעֶבֶד שֶׁקִּבֵּל פְּרָס מֵרַבּוֹ שֶׁמְּשַׁבְּחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ: (לד) **חוֹזֵר לְרֹאשׁ.** וְדַוְקָא (כו) אִם טָעָה בַּחֲתִימָתָן, שֶׁחָתַם בִּבְרָכָה זוֹ בְּעִנְיַן בְּרָכָה אַחֶרֶת, אוֹ שֶׁחָתַם בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה הָאֵל הַקָּדוֹשׁ וְלֹא נִזְכַּר עַד לְאַחַר כְּדֵי דִּבּוּר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ שׁוּב לְתַקֵּן טָעוּתוֹ שֶׁאֵין חֲזָרָה מוֹעֶלֶת אֶלָּא תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, וְכָל כֹּהֲאֵי גַּוְנָא אֵיזֶה דָּבָר שֶׁאִם הָיָה אֵרַע כָּזֶה בִּבְרָכָה אַחֶרֶת הָיָה צָרִיךְ לַחֲזֹר לְרֹאשׁ אוֹתָהּ בְּרָכָה, לָכֵךְ בְּשֶׁלֹּא רִאשׁוֹנוֹת וְאַחֲרוֹנוֹת חוֹזֵר לְרֹאשׁ דַּהֲשִׁבוּחוֹת כַּחֲדָא, אֲבָל אִם טָעָה בְּאֶמְצַע, אֵין מַעֲבִיר. וְעַיִן לְעֵיל בְּסִימָן ס״ח סָעִיף קָטָן א׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה שֶׁבֵּאַרְנוּ שָׁם בַּאֲרִיכוּת: ח (לה) **בִּימוֹת הַחַמָּה וְכוּ׳.** מְשׁוּם דְּרָגִיל מֵימֵי הַחֹרֶף לוֹמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם עַל כֵּן נִסְתַּפֵּק לוֹ אוּלַי אָמַר עַכְשָׁו גַּם כֵּן הָכִי וְלֹא אָמַר מוֹרִיד הַטָּל כְּשֶׁאֵר בְּנֵי אָדָם, אֲבָל לְהָפֵךְ לֹא מָצִי הַמְחַבֵּר לְמִנְקָט, דְּהֵינוּ שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אִם הִזְכִּיר גֶּשֶׁם, דְּהַמְחַבֵּר אַיְרֵי לְמִנְהַג סְפָרַד שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר בִּימוֹת הַחַמָּה מוֹרִיד הַטָּל וְיָצָא בָּזֶה אֲפִלּוּ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ה׳, וְעַל זֶה כָּתַב רַמ״א וּלְדִידָן דְּאֵין מַזְכִּירִין טַל בִּימוֹת הַחַמָּה מַמִּילָא יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק נַמִי בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים: (לו) **עַד וְכוּ׳.** דְּעַד זְמַן זֶה חֲזָקָה שֶׁאָמַר כְּמוֹ שֶׁרָגִיל עַד עַתָּה, אֲבָל מִכָּאן וְאֵילָךְ כְּבָר הֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר כַּהֲלָכָה: (לז) **שְׁלֹשִׁים יוֹם.** וְאַף עַל גַּב דִּבְסָעִיף ט׳ כָּתַב דְּדֵי בְּתִשְׁעִים פְּעָמִים, וּבִשְׁלֹשִׁים יוֹם יֵשׁ יוֹתֵר מִדַּאי הַמּוֹסְפִין, כְּבָר תֵּרְצוּ (כז) הָרַבֵּה מֵאַחֲרוֹנִים דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם גַּם כֵּן רוֹצֶה לוֹמַר כְּמִנְיַן תְּפִלּוֹת הַתְּמִידִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּשִׁלְשִׁים יוֹם, דְּהֵינוּ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם, וְאִם כֵּן לְדִבְרֵיהֶם לֹא בָּעֵינַן שְׁלֹשִׁים יוֹם שְׁלֵמִים, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהֵשְׁלִם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת מִמֵּילָא הֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר כַּהֲלָכָה. וּלְעִנְיַן שְׁאֵלָה דְּאֵין בְּשִׁלְשִׁים יוֹם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת מִפְּנֵי תְּפִלַּת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שֶׁאֵין בָּהֶן רַק שֶׁבַע בְּרָכוֹת, יְצָמַח מִזֶּה חֲמָרָא דְּיֵהָא צָרִיךְ לַחֲזֹר מִסְּפֵקָא אֲפִלּוּ אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד שֶׁיַּשְׁלֵם תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת שֶׁהֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר כֵּהֶנָּה כֵּהֶנָּה. וּמִדִּבְרֵי הַגְּרַ״א (ס״ט) וְעוֹד כְּמָה אַחֲרוֹנִים מַשְׁמַע דְּהָעֶקֶר תָּלוּי רַק בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחְמִיר, וְנִרְאֶה דִּלְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהָקֵל (כמ) כְּשְׁנֵיהֶם דְּסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. כָּתַב הַטַּ״ז (ס״ק יג), אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּאֵיזֶה יוֹם אוֹ יוֹמַיִם מֵאֲלּוּ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, מִכָּל מָקוֹם לֹא הוּרַע חִזְקָתוֹ עַל יְדֵי זֶה וְאֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים כְּנֶגֶד זֶה יוֹם אַחֵר, עַיִן שָׁם. וְכָתַב בְּסֵפֶר מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק יד) דְּכָל שֶׁכֵּן אִם שָׁאַל בְּשׁוֹמַע תְּפִלָּה וְכַדּוֹמֶה דְּיוֹלָה לוֹ, וְעַיִן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס״ק יד) וּבְסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכַי (ס״ק טז) וּבְדָרְכֵי הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפילה וכו׳ סמ״א) ג**שֶׁכָּלָם מְסַקְּפְקִים בְּדִינוֹ שֶׁל הַטַּ״ז:** (לח) **בְּחֻזְקַת שֶׁהִזְכִּיר וְכוּ׳.** וְאִם בְּרוּר לוֹ שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְזָכֹר מַעֵין הַמְאֹרָע [לְעִנְיַן הַזְכָּרָה וּשְׁאֵלָה וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא וּכְהַאי גַּוְנָא] בְּתוֹךְ בָּשְׁלֹשִׁים יוֹם, וּלְאַחַר זְמַן מָפְלָג נָפַל סָפֵק בְּלִבּוֹ אִם זָכַר בַּתְּפִלָּה אוֹ לֹא, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, וְאִם נִתְעוֹרֵר הַסָּפֵק

(כ) **מָגֵן אַבְרָהָם** (סק״ט): ח (כ) דְּרָכֵי מֹשֶׁה (אות ב) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יג) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דיני סמיכת גאולה לתפילה וכו׳ סמ״א): (כא) וְגַם בְּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק יד) פָּסַק לְעִנְיַן שְׁאֵלָה לְהָקֵל כְּהַגְּרַ״א וְהַטַּ״ז (ס״ק יג) דְּדֵי בְּשִׁלְשִׁים יוֹם וְלֹא בְּעֵינַן תִּשְׁעִים תְּפִלּוֹת, דְּהָלֹא כְּדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכן פסק בשו״ע הרב (סי״ז). **ב]** ובשו״ע הרב (סי קיז ס״ה) כתב: אם לא שאל מטר ונזכר קודם שהתחיל תקע בשופר שואלו שם ונחשב כאלו שואלו בתוך ברכת השנים [לשיטתו שפסק כשו״ע כמובא לעיל]. **ג]** ובשו״ע הרב (סי״ט) פסק כהט״ז.

עוז והדר Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah